

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

Narkotika og misbruk av legemidler

Verden helseorganisasjon

WHO expert committee on drug dependence

31 s. Genève: WHO, 2006. Pris CHF 14

ISBN 978-92-4-120942-7

Dette heftet er ingen bok, men snarere et møteferat fra gruppen i Verdens helseorganisasjon som vurderer om et stoff skal oppfattes som et narkotikum og om legemidler medfører fare for misbruk. Ekspertgruppen med åtte

medlemmer møtes jevnlig for å vurdere legemidlers «scheduling» – det som på norsk tilsvarende om legemidler skal gis utleveringsbestemmelser svarende til reseptgruppe B eller A. Heftet er utarbeidet etter møtet i mars 2006 der følgende stoffer ble vurdert med full gjennomgang: dronabinol (syntetisk Δ^9 -tetrahydrocannabinol; viktigste aktive substans i cannabis), oripavin (med morfin som aktiv metabolitt), buprenorfin (virkestoffet i Temgesic og Subutex), butorfanol (syntetisk, partiell opioidagonist), ketamin (virkestoffet i Ketalar), khat og zopiklon (virkestoffet i Imovane). Følgende stoffer ble gitt en mindre omfattende gjennomgang: GHB og tramadol (virkestoffet i Nobligan).

Heftet inneholder bare korte referater fra ekspertgruppens drøftinger og bestemmelser. Det er interessant å lese dens vurderinger av farmakologi og misbrukspotensial, men heftet gir ingen formell gjennomgang av substansene som misbruksstoffer med studier eller kasusbeskrivelser. Det er således ikke mulig å etterprøve grunnlaget for komiteens vurderinger.

Dette forholdet berøres i referatets annen del der noen av komiteens arbeidsprosedyrer blir diskutert. Denne gjennomgangen er om mulig for de enda mer spesielt interesserte, men viser at komiteen vurderer å oppdatere sin arbeidsform. To ting av interesse i referatet nevnes til slutt: komiteen skal ta opp negative konsekvenser av bruk av selektive serotoninreopptakshemmere, og den ber om forståelse for at for

«hard» klassifisering av legemidler i noen land kan forverre en allerede dårlig medikamenttilgang i andre land.

Ikke løp og kjøp. Denne omtalen trykkes for å gjøre den spesielt interesserte leser oppmerksom på denne kilden til informasjon. De fleste referatene ligger ute i fulltekst på nettet på www.who.int/substance_abuse/right_committee/en/index.html og kan lastes ned i Acrobat Reader og gjennomføres eller leses, og skrives ut på egen maskin.

Jørgen G. Bramness

Nasjonalt folkehelseinstitutt
Oslo

Vår kliniske hverdag

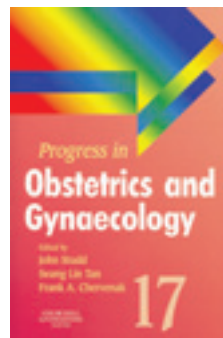
Studd J, Tan SL, Chervenak FA, red.

Progress in obstetrics and gynaecology

Bd 17. 472 s, tab, ill. London: Churchill

Livingstone Elsevier, 2006. Pris GBP 46

ISBN 978-0-443-10313-1

Serien *Progress in obstetrics and gynaecology* er kommet noe uregelmessig siden 1981. Nå foreligger et nytt bind bare et år etter det forrige (1). Serien har vært en stor suksess, første bind kom i sju opplag. Det er stadig verdt å lese. Serien

har i alle år gitt nyttige oversikter over sentrale kliniske problemer.

Etter 25 år innfører redaksjonen en endring, Nord-Amerika trekkes inn, både på redaktør- og forfattersiden. Og, håper Studd og forlaget, på kjøpersiden. Serien har hittil hatt stor betydning i Storbritannia og Europa, men liten på den andre siden av Atlanterhavet. 30 kapitler med 60 forfattere gir en bred og autoritativ oversikt. Og jeg kan ikke finne ett kapittel der jeg tenker at dette var et sært tema. Kapitlene går rett inn i vår kliniske hverdag.

Frank Chervenak åpner med et meget innsiktsfullt kapittel om etikk, der både kvinnens og fosterets autonomi tas i betraktning. Etikk står sentralt også i det

neste kapitlet, som omhandler utviklingen av stamcelleterapi. Etikk er, slik Chervenak & McCullough uttrykker det, «an essential dimension of obstetrics and gynaecology». Det er ikke tilfeldig at faget har stått i frontlinjen for norsk offentlig etikkdebatt, fra 1960-årenes abortdiskusjoner, via ultralyddiagnostikk og assistert befruktning til stamcelleterapi.

Det er vanskelig å fremheve spesielle kapitler, men det er vanskelig å tenke seg gynekologer som ikke er interessert i økende maternell alder og svangerskap, blødninger før og etter fødsel, fremskritt i anvendelse av dopplerundersøkelse, hvordan selve fødselen kan vurderes, skader med rifter og fistler etter fødsel, embolisering av myomer, laparoskopisk håndtering av endometriose eller hormonell subsitusjonsbehandling og brystkreft. Og så videre.

I referanselistene finner jeg Kiseruds arbeid om ductus venosus, ellers er det få norske navn denne gangen.

Serien er en selvfølge i sykehusbibliotek, men selv kolleger som anskaffer få bøker årlig, bør ha denne med i innkjøpskurven. Det gjelder både sykehusleger og praktiserende spesialister. Her er mye for pengene.

Per E. Børdahl

Kvinneklinikken
Haukeland Universitetssjukehus

Litteratur

1. Børdahl PE. Hverdagens gynekologi og obstetrikk. Anmeldelse av boken: Studd J, red. *Progress in obstetrics and gynaecology*. Bd. 16. Tidsskr Nor Lægeforen 2006; 126: 2419.

Flerlinger, flerlinger, flerlinger

Kilby M, Baker P, Critchley H et al, red.

Multiple pregnancy

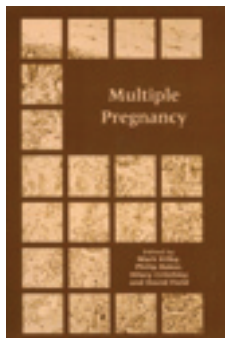
298 s, tab, ill. London: RCOG Press, 2006.

Pris GBP 48

ISBN 987-1-904752-22-6

Økningen i antall flerlingsvangerskap de siste 30 årene skyldes bl.a. faktorer som eldre fødende og assistert befruktning, men også forhold vi ikke har noen god forklaring på. Årsaken er først og fremst en økning i antall svangerskap med toeggede tvillinger, men assistert befruktning gir også økt sann-

synlighet for eneggede tvillinger. Fremdeles er perinatal sykkelighet og dødelighet høyere enn i svangerskap med ett barn.

Royal College of Obstetricians and Gynaecologists (RCOG) tar jevnlig opp problemer knyttet til både gynekologi og fødselshjelp. Det nedsettes en studiegruppe som behandler temaet bredt og kommer med anbefalinger.

Det er mer enn ti år siden en slik gruppe sist tok for seg flerlingsvangerskap (1). Temaet behandles nå på nytt fordi forståelsen av fysiologi, patologi og behandling av denne gruppen er blitt bedre.

Resultatet av den 50. studiegruppens arbeid er munner ut i den beste og mest oppdaterte boken vi for tiden har om flerlingsvangerskap.

Listen over de 21 deltakerne i gruppen og de ytterligere 15 som har bidratt i kapitlene viser en imponerende bredde. Men så mange medforfattere fører til mange gjentakelser. Kapitlene omhandler epidemiologi, assistert befruktning, genetikk og misdannelser via praktiske obstetriske problemer til konsekvenser for barn, foreldre og familie.

Det iøynefallende svakeste kapitlet handler om hvordan gravide med tvillinger skal forløses. Forfatteren, Jon F.R. Barret fra Toronto, oppfatter at Hannah og medarbeidere i Term Breech Trial har gitt det endelige svar på hvordan barn som ligger i seteleie skal komme til verden. Han ser også lyst på at en tilsvarende studie, Twin Birth Study, skal gi oss sikre svar på hvordan vi bør forløse ved tvillingsvangerskap. Når det er sagt, også dette kapitlet er verdt å lese, problemene løftes frem i lyset og referanselisten er nyttig.

Dette er en svært god bok, som drøfter flerlingsvangerskap tverrfaglig. Den hører hjemme ikke bare i sykehusbiblioteket, men også fødsels- og barneleger som arbeider med flerlingsvangerskap, bør anskaffe den til eget bibliotek.

Per E. Børdahl

Kvinneklivnikken
Haukeland Universitetssjukehus

Litteratur

1. Ward RH, Whittle M, red. Multiple pregnancy. London: RCOG Press, 1995.

Klassiske motiver

Emery AEH, Emery MLH.

Mother and child care in art

152 s, ill. London: RSM Press, 2006. Pris GBP 45
ISBN 978-1-85315-629-8

Dette er tredje bind i en serie om medisin og kunst skrevet av ekteparet Alan og Marcia Emery. De to første var *Medicine and art* (2002) og *Surgical and medical treatment in art* (2005), som begge fikk en varm mottakelse. Det var derfor med forventning jeg åpnet denne.

Marcia Emerys bakgrunn er psykologi- og bibliotekarutdanning. Alan Emery (f. 1928) har en betydelig vitenskapelig innsats innen genetikk og nevrologi bak seg. Dette setter preg på valget av bilder, der både genetikk og nevrologi oftere opptrer som motiv enn man ville forventet ut fra bokens tittel.

Boken inneholder 67 bilder, reproduisert i høy kvalitet på godt papir med forklarende tekst på motsatt side. Det er en tiltalende design. Temaet er allmennmenneskelig og fascinerende. Europeiske museer er fylt opp av samlinger der eldre malere har innsnevret temaet til Maria og Jesusbarnet, undertiden også Elisabeth med Døperen Johannes som barn. I en introduksjon avgrenser forfatterne bildevalget ved å skrive at de kun unntaksvis tar med religiøse fremstillinger. Den hellige familie er ikke bredt representert, men de har heldigvis avveket fra kjøreregelen. Det kommer leseren til gode at Georges de la Tours «Hyrdenes tilbedelse» fra 1644 er tatt med.

Bildene presenteres ikke etter når eller hvor de ble laget, men i en slags medisinsk kronologi, fra forestillinger om graviditet via bryllup, nyfødte og fremover.

Boken åpner med en knapt 3 200 år gammel egyptisk illustrasjon av at kornet kuttet. Bildet trekkes inn i motivkretsen ved hjelp av teksten, som sier noe om egypternes tro på hvordan man kunne forutsi barnets kjønn. Det er heller ikke umiddelbart klart for leseren hvorfor det neste, og likeledes praktfulle bildet, Rembrandts «Aristoteles betrakter en byste av Homer» fra 1653 er med. Der kan teksten imidlertid fortelle oss om hvordan Aristoteles mente mennesket ble skapt.

Fra bryllupsbilder bærer det videre til den gravide. Men det ligger jo noe imellom. Her kunne forfatterne godt ha skutt inn det Rembrandt-bildet de har gitt nummer 64, «Bathsheba med kong Davids brev» fra 1654. Den nakne og lett fyldige Bathsheba, modellen var Hendrickje Stoffels, Rembrandts elskerinne, ville vært en mer logisk illustrasjon til lyst og unnfangelse enn som her – brystkreft.

Slik kunne man fortsatt. Redigeringen er besynderlig, men en viktigere innvending er det store antall likegyldige bilder. Det er

ikke nok at vi får se en del praktfulle illustrasjoner. Vesalius, Utagawa, Pieter Bruegel d.e., Munch og gamle illustrerte manus er alltid verdt å se på. Men det er for mye her som minner om ukebladillustrasjoner.

Selv om tekstene er opplysende, er det beste ved boken at den gjør oppmerksom på motiver man vil ha glede av å se etter ved egen museums- og gallerivandring.

Boken kan ikke anbefales, verken som julepresang eller til det personlige bibliotek. Man finner lett kunstbøker der motivet er bedre representert. Men i et større sykehusbibliotek bør den vel høre hjemme.

Per E. Børdahl

Kvinneklivnikken
Haukeland Universitetssjukehus

Oversikt over antibiotika, men ikke en veileder

Sköld O.

Antibiotika och antibiotikaresistens

143 s, tab, ill. Lund: Studentlitteratur, 2006.
Pris SEK 190
ISBN 978-91-44-03621-2

Dette er en 140 siders oversikt over antibakterielle midler, deres virkemåte og hvordan resistens overfor midlene oppstår. Forfatteren Ola Sköld er medisinsk mikrobiolog, og han har virket som professor i mikrobiologi ved Universitetet i Uppsala siden 1970.

Stoffet er inndelt i 11 kapitler. Det første er en innledning med historikken bak utviklingen av antibakterielle midler, også i evolusjonsperspektiv. De følgende ti relativt korte og oversiktlige kapitler gir beskrivelser av de ulike midlenes virkningsmekanisme, genetisk styring av denne og hvordan mikrober utvikler resistens.

Fremstillingen tar leseren gjennom den historiske utviklingen av antibiotika, for deretter å belyse og kommentere dagens forbruk av antibiotika. Så følger en omtale av ulike grupper av antibakterielle midler. Mye plass er viet sulfonamider og trimetoprim. Penicilliner, kefalosporiner, monobaktamer og glykopeptider er gitt behørig omtale. Aktuelle midler er tatt med, også de som brukes lite i Norge. Litt påfallende er det at proteinsyntesehemmere som aminoglykosider omtales i eget kapittel. Dette etterfølges av et nytt kapittel om proteinsyntesehemmende antibiotika. Aminogly-